

Susanne Hallander
Enheten för samhälle och kulturmiljö
010-2239231

Hoburgs hembygdsförening

Delgivningskvitto

Förtydligande av aktuella skyddsbestämmelser för byggnadsminnet Vamlingbo Bottarve 1:26

Beslut

Länsstyrelsen fastställer enligt 3 kap 2 § KML följande skyddsbestämmelser:
För fastigheten Vamlingbo Bottarve 1:26.

Byggnadsminnesförklaringen av ovan angivna fastighet gäller manbyggnad (1), ladugård med tröskvandring (2) smedja (3) samt omgivande skyddsområdet (markerad med blå linje), se karta.

Skyddsbestämmelser

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2§ KML följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaderna får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I byggnadernas inre får inte göras ingrepp i eller ändring av stomme, bärande konstruktioner, planlösning och rumsindelning.
3. I manbyggnadens inre får inte göras ingrepp i eller ändring av ursprunglig fast inredning, såsom väggskåp, sparlakanssängar, innerdörrar, lister och eldstäder. Golv-, vägg- och takmaterial, brudkammarens tapeter samt färgsättning och ytskikt får inte ändras.

4. Byggnadsminnet ska underhållas så att det inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet ska ske med material och metoder som är anpassade till byggnaderna.
5. Det omgivande markområdet (skyddsområdet) ska hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

Kommentarer till skyddsbestämmelser

Intentionen med skyddsbestämmelserna är att fastigheten med byggnader, och trädgård ska behålla sina kulturhistoriska värden genom att karaktär och årsringar bevaras.

Med ändringar menas alla åtgärder som inte betraktas som underhåll med material lika befintligt. Med exteriör menas t.ex. takutförning, takmaterial, dörrar och fasadmaterial. Därför är även yttre förändringar av t.ex. uppförande av komplementbyggnader, ändrad kulör, markbeläggning, staket och grindar, uppsättning av antenner, räcken, skärmtak, altaner, markiser, skyltar, m.m. tillståndspliktiga. Med ändring av fast inredning menas exempelvis, byte av dörrfoder eller dörrar, ändrad färgsättning. Även ingrepp kan medföra ändring. Med ingrepp menas håltagning, flytt av vägg, installationer av olika slag m.m.

Om det finns särskilda skäl, får länsstyrelsen lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna enligt 3 kap 14§, KML.

Beskrivning av ärendet

Vamlingbo Bottarve 1:26 är byggnadsminne (BM) efter beslut 1968-01-26 (bilaga 2). Skyddsföreskrifterna med 1966 års lydelse får idag betraktas som oklara och i viss mån inaktuella. Genom tillkomsten av Kulturmiljölagen (KML) samt förändringar inom synen på kulturmiljöområdet finns behov av att förtydliga byggnadsminnets skyddsbestämmelser. Länsstyrelsen har därför tagit initiativ till en översyn och förtydligande av byggnadsminnet. Samtidigt kompletteras beslutet med en utförligare värdebeskrivning för byggnadsminnet. Den kulturhistoriska värderingen har utförts av Johan Gardelin och Eva Selin, Gotlands Museum i Bottarve Museigård, vårdprogram 2016.

Historik

Bottarve museigård ligger i Vamlingbo socken. Sannolikt har byn sina rötter i järnåldern. 1614 nämns ett ägarnamn till gården första gången. På den tiden tillhörde Gotland Danmark. 1844 byggdes manbyggnaden då den gamla var för liten och nedgången. 1917 såldes gården och de nya ägarna styckade av jordbruksmarken och sålde skogen som var mest värdefull. Avsikten var först också att riva gården, men en av ägarna kom på andra tankar och kontaktade AO Wennersten vilken tillsammans med landshövding Roos insamlade medel om 3 000 kronor till ett inköp av gården.

Gården övertogs 1918 av den nybildade Hoburgs hembygdsförening: ”I hela gårdsanläggningen, i trädgården med de gamla fruktträden och de gamla örtagårdsängarna, har man här åt framtiden kunnat konservera en helt äkta gotlandsgård”.

Byggnadsbeskrivning/Nulägesbeskrivning

Bottarve Museigård ligger i Norrbyn i Vamlingbo socken, ca 80 km söder om Visby. Norrbyn tillhör en av de längsta byarna på Gotland. Den större delen av nuvarande bebyggelse är tillkommen på 1800- och 1900-talen.

Manbyggnad; uppförd i två etapper där bakbyggets bottenvåning är den äldsta. Först vid 1800-talets mitt har byggnaden fått sin nuvarande volym och utsträckning. Den består av en fullständig parstuga om två våningar med kök och brygghus i bakbygge. Huvudfasaden är helt symmetrisk, viket understryks av det centralt placerade och relativt väl utsmyckade entrépartiet. Byggnadens volym präglas av flistaket och den flacka takvinkeln materialet kräver. Fasaden är spritputsad i brutet vitt. Snickerier är kimröksfärgade ljus blå, bakbyggets dörrar är tjärade.

Manbyggnaden har en traditionell parstugeplan med, i bottenvåningen, farstu med bakomliggande kammare i mitten och vardagsstuga i den södra delen, och sal i norra delen. Till vardagsstugan ansluter i nordväst bakbygget med kök och därbakom brygghus. Andra våningen upptas till största delen av vindsutrymmen. Undantagen är brudkammaren över huvudentrén med tillhörande övre farstu. Övriga utrymmen har använts för förvaring eller hantverkssysslor och saknar till största delen inredning. Brygghusets vind hyser dock kölnan.

Manbyggnaden har genomgående trägolv av kilsågade bräder i bottenvåningen. Bakbygget har dock stengolv (lades in omkring 1970). Vindsvåningen har den äldre, kilsågade typen av golv i farstun och brudkammaren. Övriga rum har golv av modernare smalare och jämbreda bräder.

Väggar; I bottenvåningen är samtliga stenväggar målade. I övervåningen är brudkammaren tapetserad med vad som kan vara en av de äldsta tapeterna på ön. Nertill har väggarna ändå en målad bröstning – här på lumpapper – enligt den tidiga tapettraditionen. Den övre farstun är putsad och avfärgad medan det södra vindsrummet har en grov påslagen ofärgat puts, och den norra endast delvis är försedd med ytputs och avfärgning.

Tak; Endast salen, övre farstun och brudkammaren har innertak. I salen är taket helt obehandlat, i övre farstun är taket vackert handhyvlat och målat medan brudkammarens tak är pappspänt och målat.

Snickerier; Enkeldörrar om tre speglar i hela bostadsdelen. Undantag är dörren till vindstrappan, skafferiet och brygghuset. Sparlakanssäng i gustaviansk stil i vardagsstugan och kammaren i BV. Sängarna i vardagsstugan har inbyggda skåp i gavlarna. I kammaren finns ett enklare skåp under trappan. Ett väggfast skåp i två sektioner finns över trappan i brudkammaren. Taklister finns endast i salen och brudkammaren. Golvlister och dörrfoder finns huvudsakligen i vardagsstugan och brudkammaren.

Eldstäder; Kakelugnar i salen och de båda kamrarna, en öppen spis i vardagsstugan. Bakbyggets funktioner har därför avsedda spisar med ugn, i brygghuset brygghusgryta och kölna på vinden. I brygghuset finns även en ugn för fiskrökning.

Övrigt; Utslagsvask av sandsten bredvid spisen i köket. Sannolikt ursprunglig trappa med handledare från huvudentrén till övre farstun. Trappan från köket till loftet i bakbygget är i stort sett helt ersatt under senare tid. Därunder kökstrappan finns en lucka i golvet för nedgång till källaren.

Ladugården med tröskverk; uppfördes omkring 1890 och ersatte då en äldre uthuslänga. Vid en brand 1985 blev endast murverken kvar. Ladugården byggdes upp igen åren 1986–87. Hela byggnadens interiör präglas av ombyggnad efter branden.

Smedjan; består av natursten i ett plan under radlagt sandstensflistak. Okänt när den uppfördes. Den saknas i det äldre arkivmaterialet och framträder först på laga skifteskartan från 1884. Fasaden är grovt putsad utan avfärgning. Smedjan är inredd på sedvanligt vis med ärla och bälg. Golv saknas, likaså innertak och väggbeklädnad.

Gårdsområdet; har en dokumenterad historia sedan 1800-talet. Gårdsytan har en rumsbildning som är traditionellt uppdelad i lillgård med manbyggnad och storgård med ekonomibygnader. Trädgården är en typisk enkel 1800-talsträdgård med en mittgång som leder in till manbyggnaden. En äldre kvarvarande rest av en trädkrans runt lillgården ger en bild av 1800-talets strävan att ge trädgården en

rumskaraktär genom den avgränsade trädkransen. Lillgården omgärdas av stenmurar i norr, i öster mot storgården och i söder. I väster finns en bandtun.

Övrig bebyggelse som inte ingår i byggnadsminnet; Södra bodlängan med snickarbod, vedbod (den skyddade smedjan), avträde och tillgänglighetsanpassad toalett. Kaffestuga och förrådsbyggnad.

Kulturhistorisk värdering

Bottarve museigård är representativ för en typisk sydgotländsk gård från 1700–1800-talet. Bebyggelsens ålderdomliga karaktär med flistak på mangårdsbyggnaden och en agtäckt ladugårdsbyggnad samt den omgivande trädgården med äldre hamlade askar och fruktträd ger en helhetsmiljö med ett mycket högt kulturmiljö- och naturvärde.

Manbyggnaden, som fick nuvarande volym vid 1800-talets mitt, är en av Gotlands bäst bevarade bostadshus från denna tid. Utgår man från takets konstruktion och utformning blir byggnaden även på ett nationellt plan helt omistlig. Detta gäller såväl exteriört som interiört. Här finns inga enskilda detaljer som avviker, förutom enstaka nödvändiga moderna installationer såsom el och dylikt.

Hela byggnaden har ner på detaljnivå ett mycket högt kulturhistoriskt värde som:

- De orörda takfallen, med traditionsenligt täckningsmaterial.
- De intakta murverken.
- Den symmetriska och ursprungliga arkitekturen i huvudbyggnaden, men även det ålderdomliga bakbygget med sina mer fritt utformade fasader.
- De ursprungliga och välbevarade snickerierna i fönster, luckor och originaldörrar.
- Huvudentréns imponerande trappa, sandstensomfattning, bislag med volutliknande överstycken och originalsnickrier.

Ladugård med tröskvandring, eldhärjades svårt i mitten av 1980-talet, varvid takkonstruktionen och inredningen gick förlorad. Det kulturhistoriska värdet ligger först och främst i byggnadens volym och skal. Ladugården ramar in gårdsmiljön på ett tydligt och traditionsenligt sätt. De båda byggnaderna – ladugården och tröskvandringen är med sina traditionella takmaterial dock helt omistliga för gårdsmiljön som helhet. Ladugården har ett av det största agtaket i länet och är med sin traditionella placering oerhört betydelsefull för såväl bybildning utmed landsvägen som gårdsmiljön vid Bottarve. Vid Bottarve skapas en tydlig bild av hur bymiljön tett sig före de moderna takmaterialen gjorde sin entré. Den fristående tröskvandringen har också ett mycket speciellt värde i sin

volym och utformning genom att det är en av endast ett fåtal agtäckta tröskvandringar som finns kvar i landet.

Smedjan, har även den en viktig funktion som komplementbyggnad i gårdsmiljön. Här finns ett betydande pedagogiskt värde i att hantverkskunskaperna hos människan i självhushållet lyfts fram. Kulturhistoriskt värdefulla detaljer är; hela byggnadens exteriör inklusive volym och material. Så även interiören med ärla och bälg. Även byggnadens traditionella placering på brandsäkert avstånd från ladugård och bostadshus har ett kulturhistoriskt värde.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 1.

De som deltagit i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef Anders Malm med byggnadsantikvarie Susanne Hallander som föredragande. I den slutliga handläggningen har också byggnadsantikvarie Tor Sundberg deltagit.

Beslutet har signerats digitalt och saknar därför underskrifter.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på

www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Kopia till:

arkivet@gotlandsmuseum.se

registrator@raa.se

registrator-bn@gotland.se

Bilaga 1

Du kan överklaga beslutet

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du **skriftligen** överklaga beslutet hos förvaltningsrätten. **Observera att du ska skicka eller lämna överklagandet till** Länsstyrelsen i Gotlands län, 621 85 Visby. **Du kan även skicka in överklagandet via e-post till** gotland@lansstyrelsen.se. Det ska du göra därför att Länsstyrelsen måste pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare till förvaltningsrätten.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be om att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det förvaltningsrätten som beslutar om tiden kan förlängas eller inte.

Om någon annan part överklagar beslutet, till exempel en kommun eller annan myndighet, är tiden **tre veckor från det datum som står på beslutet**.

Ditt överklagande ska innehålla:

- vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer
- hur du vill att beslutet ska ändras
- varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt

Skriv också följande uppgifter, om du inte tidigare lämnat dem:

- personnummer
- adress till bostaden
- telefonnummer där du kan nås
- eventuellt övriga uppgifter som behövs för att man ska kunna skicka handlingar till dig

Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din uppfattning, bör du skicka med kopior på dessa.

Ombud

Du har rätt att anlita ett ombud för att sköta överklagandet åt dig. I så fall ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppge sitt namn, adress och telefonnummer.

Ytterligare upplysningar

Behöver du veta mer om hur du ska göra, går det bra att ringa till Länsstyrelsen, telefon 010-223 90 00. Fråga efter den som varit föredragande i beslutet.

Bilaga 2

RIKSANTIKVARIÉÄMBETET

Storgatan 41, STOCKHOLM Ö

I svarskrivelse torde

dnr. B 451/68. Åberops.

121

Cro

Riksantikvariens resolution den 26 januari 1968 i ärende angående byggnadsminnesförklaring jämlikt lagen den 9 december 1960 om byggnadsminnen av den s.k. Bottarve gården på fastigheten Bottarve 1:26 i Vamlingbo socken i Gotlands län.

Sedan fråga väckts om att förklara ifrågavarande byggnad för byggnadsminne har meddelande därom den 27 december 1962 översänts till inskrivningsdomaren i Gotlands domsaga, varjämte förslag till skyddsföreskrifter upprättats. Fastighetens ägare, Hoburgs Hembygdsförening, samt byggnadsnämnden i Hoburgs kommun har förklarat sig icke ha något att i ärendet erinra.

Enär de ifrågavarande byggnader å fastigheten Bottarve 1:26 bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och med hänsyn härtill är att anse såsom synnerligen märkliga samt under beaktande av vad i övrigt i ärendet förekommit, förklarar riksantikvarien, jämlikt 1 § lagen den 9 december 1960 om byggnadsminnen, ovannämnda byggnader å fastigheten Bottarve 1:26 för byggnadsminne.

I samband härmed meddelar riksantikvarien jämlikt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaderna må ej utan riksantikvariens samtycke rivas eller eljest till sitt yttre ombyggas eller förändras.
2. Byggnaderna må ej utan riksantikvariens samtycke till sitt inre ombyggas, förändras eller repareras.
3. Det till byggnaderna hörande på här bilagda kartsnitt inom röda begränsningslinjer markerade området må ej utan riksantikvariens samtycke bebyggas eller bli föremål för annan väsentlig förändring.
4. Ägaren skall ägna byggnaderna för deras bestånd erforderligt underhåll och det i punkt 3 angivna området nödvändig skötsel.

Den som icke åtnöjes med detta riksantikvariens beslut äger att däri söka ändring genom besvär vilka skall ställas till Konungen och ingivas eller med posten insändas till Utbild-

ningsdepartementet. Vid äventyr av talans förlust skall be-
 svären ha inkommit till nämnda departement inom tre veckors
 tid från det klaganden fick del av beslutet, delgivnings-
 dagen oräknad. Menighet, som klagat, äger fem veckors be-
 svärstid från delfäendet.

Sven B Jansson
 Sven B Jansson

Per-Olof Westlund
 Per-Olof Westlund

RIKSANTIVARIEÄMBETET
 FÖREDRAGEN
 DEN 13/7 1968
 BESLUT: *Enligt utbildningsdepartementet 1/6*
Införas i regionen

RIKSANTIVARIEÄMBETET
 1
 Utbildningsdepartementet

Ex officio
Liquid af Björkeå
 Registrator

Att såvitt härelidos följande diarier utvisa, besvär över
 detta beslut
 icke intill denna dag hit inkommit; belygar, Stockholm i utbildningsdepartementet den 5.7.1968.
 Utan avgift

*ad 451/68
 ink naa 8/4-68*

